

<p>Logotyp</p> 	<p>Nazwa instytucji</p> <p>Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii</p> <p>O naukach społecznych, „Kultura”, 9 sierpnia 1981 r., nr 32, s. 14.</p>		
<p>Ilość stron oryginału</p> <p>1</p>	<p>Ilość skanów</p> <p>1</p>	<p>Liczba plików publikacji</p> <p>5</p>
<p>Autor</p> <p>Jan Szczepański</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny</p> <p>Robotnicza Spółdzielnia</p>	<p>Skan okładki</p>
<p>Miejsce wydania</p> <p>Warszawa</p>	<p>Rok wydania / Data powstania</p> <p>1981</p>	
<p>Sygnatura</p> <p>---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.)</p> <p>artykuł</p>	
<p>Wymiary (wys x szer)</p> <p>16,5 x 11,4 cm</p>	<p>Stan zachowania</p> <p>---</p>	<p>Charakterystyka skanowanego obiektu</p>
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce)</p> <p>XX wiek, Polska Rzeczpospolita Ludowa, Jan Szczepański, Zygmunt Gostkowski, Elżbieta Skotnicka, Jerzy Wiatr, Zbigniew Sufin</p>		
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuznia, letnicy itp.)</p> <p>sociologia, społeczeństwo, „Kultura”, polityka, problemy gospodarcze, gospodarka, rolnictwo, chłopci, robotnicy, socjalizm, praca, ruch związkowy, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, strajki, głodówki, więźniowie polityczni, Sejm PRL, Nadzwyczajna Komisja do spraw Przestrzegania Porozumień Społecznych, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, samorząd terytorialny, badania naukowe, metodologia badań naukowych, nauki społeczne, nauka polska,</p>		
<p>Prawa autorskie</p> <p>---</p>		

re
cen
zje

O naukach społecznych

Jan Szczepański

Jednym z interesujących zjawisk z roku kryzysu 1980/81 była postawa i zachowanie się przedstawicieli nauk społecznych w tym okresie. Muszę przyznać, że zaskoczeniem było dla mnie jak łatwo niektórzy przedstawiciele tych nauk ulegli naporowi „krzyku i podniecenia” i sami zaczęli w podnieceniu dokonywać samooceny swoich prac i prac swoich kolegów, jak łatwo dali się przekonać powierzchownym i zemocjonowanym krytykom i zarzutem „dworskości” zamiast dokonać spokojnej analizy dorobku swoich placówek badawczych.

Sądzę więc, że teraz, gdy mija okres „krzyku i podniecenia” i o sprawach społeczeństwa, państwa, partii, gospodarki zaczynamy znowu mówić w sposób rzeczowy i spokojny (bo tylko taki jest dopuszczalny w okresie szukania dróg wyjścia), spójrzmy na niektóre wydawnictwa z zakresu tych nauk, opublikowane już w latach 1980/81, ale przedstawiające wyniki badań prowadzonych w latach 70-tych i zastanówmy się nad nimi, nad ich wartością poznawczą i ich użytecznością praktyczną.

Zacnę od spojrzenia na dwie publikacje Instytutu Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu wydane przez Zbigniewa Sufina. Pierwsza z nich nosi tytuł „Diagnozy

społeczne w okresie narastającego kryzysu” (maj 1981, s. 287, nakład 325 egz.). Tom ten zawiera ważniejsze ekspertyzy opracowane w instytucie w latach 1975-81. Ekspertyzy dotyczyły kilku zakresów problemów społecznych. Pierwsza grupa to ekspertyzy przedstawiające opinie i postawy społeczeństwa w drugiej połowie lat 70-tych wobec narastających tendencji kryzysowych. Badania przeprowadzone latem w 1975 r. pokazały wyraźnie, że badani zdają sobie sprawę ze zjawisk kryzysowych, z intensyfikowania się zjawisk ujemnych, krytycznie oceniają rysujące się trudności i braki w gospodarce.

Druga grupa zagadnień dotyczyła rodziny, trzecia zagadnień pracy, zwłaszcza badania przeprowadzone we wrześniu 1979 r. w 164 dużych przedsiębiorstwach przemysłowych; pokazywały narastające konflikty wynikające z deformacji w zarządzaniu, znikomym udziale robotników w działalności społecznej w tych przedsiębiorstwach, dominacji aparatu nad wszystkimi formami życia zbiorowego, itd.

Książka zawiera także analizy przeprowadzane już w 1980 roku, m. in. dotyczące tworzenia związków rolników indywidualnych oraz badania z r. 1981 związane z już przygotowywanym IX Zjazdem partii.

Większość tych badań była przeprowadzona przez Z. Sufina lub przy jego współudziale.

Druga publikacja również wydana pod redakcją Zbigniewa Sufina nosi tytuł „Społeczeństwo polskie w drugiej połowie lat siedemdziesiątych” (czerwiec 1981, s. 339, nakład 525 egz.). Książka przedstawia wyniki badań prowadzonych przez IPPML także w latach 1975/80 na dużych grupach reprezentacyjnych liczących 2 do 5 tysięcy osób.

Badania dotyczyły opinii o społecznych i gospodarczych problemach kraju, opinii o zmianach cen, postawach młodzieży, o warunkach i potrzebach mieszkaniowych, o warunkach pracy i życia, o trudnościach rozwoju, o aktywności społecznej, opiniach ludności wiejskiej i problemach rodziny w opinii społecznej. Był to więc bardzo szeroki zakres badań a wyniki dostarczają z jednej strony bardzo interesujących materiałów dla badań socjologicznych i dla konstruowania hipotez wyjaśniających procesy zachodzące w Polsce w tych latach, a ponadto także mają dużą wartość użytkową dla polityki społecznej.

Dla badań porównawczych, a zwłaszcza dla badań nad długookresowymi zmianami i procesami oba te tomy są niezmiernie pożyteczne, a w przyszłości będą miały taką samą wagę jak opublikowany przez IPPML zbiór wyników badań przedwojennych pt. „Warunki życia i pracy w Polsce międzywojennej” (1978, s. 481, nakład 300 egz.).

Przechodząc do wydawnictw Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, chciałbym zwrócić uwagę na ostatnio wydane publikacje. Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz jest autorką studium „Kultura muzyczna środowisk ro-

botniczych” (1981, s. 120, wyd. powielane bez podania nakładu). W okresie „krzyku i podniecenia” powiedziano by, że jest to praca zajmująca się sprawami marginesowymi. Odpowiem, że dość było innych studiów poświęconych klasie robotniczej zajmujących się innymi zagadnieniami i że w normalnym podziale pracy, zagadnienia kultury robotniczej muszą być także przedmiotem badań, gdyż jest ona istotnym elementem życia robotniczego, poziomowi i godności tego życia.

Praca daje dobre informacje o badaniach socjologicznych i etnograficznych nad tym zagadnieniem, informuje o wynikach innych badań, a potem przedstawia własne wyniki. Sądzę, że do obrazu stanu klasy robotniczej w drugiej połowie lat 70-tych jest to przyczynek ważny.

Tenże sam instytut wraz z Instytutem Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego opublikował książkę napisaną pod kierunkiem Jerzego Wiatra pt. „Władza lokalna a zaspokajanie potrzeb” (1981, s. 242, wyd. powielane bez podania nakładu). Praca powstała w ramach badań nad wzorami konsumpcji i podejmuje zagadnienie w jaki sposób lokalne władze polityczne mogą i rzeczywiście wpływają na poziom zaspokajania potrzeb. Badania przeprowadzono w sześciu miastach (Cieszyn, Tomaszów, Siedlce, Starachowice, Tczew i Zamość) w latach po 1977 r.

Książka jest zbiorem raportów z tych badań napisanych według wspólnego schematu przez poszczególne autorów badań. Można o tej pracy powiedzieć, że podobnie jak wiele innych dostarcza materiały podstawowe, pozwala na wnioski praktyczne, jest ważna dla konstruo-

wania teorii i będzie kiedyś ważnym materiałem porównawczym.

Z wydawnictw Instytutu Filozofii i Socjologii chciałbym podkreślić jeszcze doniosłość niewielkiego tomiku „Z metodologii i metodyki badań terenowych” zeszyt 6 zбору pod redakcją Zygmunta Gostkowskiego (1981, s. 124, wyd. powielone bez podania nakładu), zawierający studia nad konstruowaniem koncepcji badawczej (Jan Lutyński), unikaniem błędów w badaniach ankietowych (S. A. Klinger), nad błędami w wypowiedziach ankietowanych w badaniach kultury (Małgorzata Stefanowska) i nad problemami metod badania zainteresowań (Andrzej Boczkowski). Ten zbiór rozpraw jest niesłychanie doniosły w czasach podniecenia. Mówi bowiem o tym jak uczeni mogą zachować postawę badacza, by spełniać swoją rolę obiektywnych ludzi nauki. Uczy prosto zasad poprawnego myślenia w stwierdzaniu i analizowaniu faktów.

Przechodząc do innych placówek badawczych chcę zwrócić uwagę na kolejny, już 73 tom „Zeszytów Badań Rejonów Uprzemysławianych” wydawanych przez Komitet Badań Rejonów Uprzemysławianych PAN (red. nac. Irena Fierla, zast. red., nac. Marek Ignar, 1980, s. 243 nakład 283 egz.). Zeszyt ten kontynuuje publikowanie wyników badań nad rejonami, w których rozwinięto przemysł oraz nad skutkami uprzemysłowienia. Zeszyt ten zawiera 9 różnych rozpraw dotyczących życia rodzin w aglomeracjach przemysłowych, prawnych aspektów planów okręgów przemysłowych, barier rozwoju, gospodarki terenami w rejonach uprzemysławianych, funkcjonowania władzy gminnej, rozwoju miast, mieszkalnictwa i roli migracji w Rybnickim Okręgu Węglowym. Zeszyt kontynuuje tradycję tej serii ustaloną od dziesięcioleci, mianowicie daje uczonym możliwość badawczego „towarzyszenia” procesom uprzemysławiania kraju i notowania, sygnalizowania zachodzących prze-

mian, zbierania materiałów dla badań i dla praktyki.

I wreszcie — w tym zbiorze przypadkowo dobranych publikacji — wymieniam książkę Mariana Lipki „Problemy profilaktyki kryminologicznej i kryminalistycznej” (wyd. prawnicze, 1980, s. 203, nakład 1975 egz.). Przechodzimy tu na inny teren i spotykamy problemy przestępczości, o której w ostatnich czasach tyle się mówi i alarmuje. Książka, powstała także w latach 70-tych i zawiera omówienie możliwości wykorzystania współczesnych nauk społecznych, przede wszystkim kryminologii i kryminalistyki, ale także psychologii i socjologii do opracowania skutecznego, prawnego systemu profilaktyki. Jest to praca specjalistyczna, ale pokazuje wiele społecznych stron życia społeczeństwa, doniosłych dla zwalczania i zapobiegania przestępczości.

Interesujący jest także wgląd w pracę organów MO i jej służb zwalczających przestępczość i starających się jej zapobiegać. Jest to ten aspekt pracy MO, o którym w ostatnich czasach polemik politycznych łatwo zapomiano, a który jest niezwykle ważny dla normalnego życia społeczeństwa.

Wymieniłem tutaj przypadkowo dobrane publikacje z różnych nauk społecznych, które wpadły mi w ręce, i na przykładzie których chciałem sprawdzić słuszność niektórych ataków na te nauki. Chciałbym zakończyć apelem o to, aby przedstawiciele tych nauk dokonywali oceny w sposób rzeczowy i spokojny. Gdyż w dorobku tych nauk w latach 70-tych jest bardzo wiele pozycji ważnych, stojących na dobrym poziomie naukowym, rzetelnych i dających wiele bardzo ważnych materiałów dla szukania dróg wyjścia z kryzysu, przed którym wielu uczonych przestrzegało.

KULTURA nr 32

9.VIII.1981